
Heydrichiáda – téma, které je mezi Čechy stále živé

V těchto dnech si připomínáme 70. výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a represe, jež po tomto činu následovaly. Proč je toto téma mezi veřejností dodnes aktuální a jak se hodnocení atentátu proměňovalo v průběhu času, jsme se zeptali historika PhDr. Petr Koury, Ph.D., který působí v Ústavu českých dějin FF UK.

Události, které si v těchto dnech připomínáme, jsou mezi českou veřejností stále živé a stále se o nich diskutuje. Čím si myslíte, že to je?

Důvodů je určitě více. Tak především tyto události jsou v našich novodobých dějinách výjimečné, a to v několika ohledech – útok na Heydricha byl ojedinělý nejen v českém, ale i evropském měřítku; exekuce podle stanného práva jsou nejmasovějšími popravami tohoto druhu na našem území ve dvacátém století; taktéž propagandistická kampaň, probíhající v téže době, je nejmohutnější kampaní, kterou nepřekonal ani propagandistické kampaně komunistického režimu. Pak k tomu ještě přistupuje vypálení Lidic, které také do té doby nemělo obdoby. A nesmíme zapomenout ani na boj parašutistů v kostele sv. Cyrila a Metoděje v Resslově ulici, který je rovněž v celých dějinách protektorátu výjimečnou událostí.

Období heydrichiády je podle mého názoru třeba považovat za klíčový okamžik našich dějin. A to nejen pro samotné události, jež se tehdy odehrály, ale i pro jejich vliv na další vývoj české společnosti. Domnívám se, že jistá rozpolcenost v chování na veřejnosti a v soukromí, jež je typická pro období komunistické diktatury, začíná právě v této době. Proto nejsem příliš nadšený z toho, jak je heydrichiáda dnes připomínána – místo kladení otázek jsme svědky kladení věnců a pouhého oslavování parašutistů. O jejich statečnosti není pochyb, zorganizování a provedení atentátu na Heydricha bylo skutečně odvážným činem, nicméně při konečném úspěchu Operace Anthropoid sehrálo velkou roli i několik náhod. Nelze se ubránit dojmům, že současná politická elita se snaží manifestačním přihlášením se k organizátorům atentátu vylepšit svou pověst, pošramocenou korupčními kauzami. Může to být můj subjektivní dojem, ale patetická oslava parašutistů z úst některých politiků nepůsobí důvěryhodně.

Další důvod skutečnosti, proč jsou události května a června 1942 pro nás stále živé, je nutné hledat v tom, že se o nich v době komunistické diktatury nehovořilo objektivně a nemohlo se o nich svobodně diskutovat, neboť západní odbojový proud byl diskriminován. Svou roli zde ale hraje i určitá demonizace osobnosti Reinharda Heydricha, který je opakovaně líčen jako koncentrát veškerého zla, což zajišťuje divácké či čtenářské atraktivitě tématu atentátu.

Sledujete, jak se v průběhu uplynulých 70 let proměňoval názor veřejnosti na zabití R. Heydricha od polohy, že to byl zbytečný akt, v jehož důsledku zahynulo mnoho lidí, až po oslavování atentátníků jako hrdinů? Měla na to vliv i média?

Samozřejmě mě toto velice zajímá, zkoumání proměn hodnocení atentátu by vystačilo na poměrně obsáhlou studii. Zkoumat mínění veřejnosti není ale v dobách nesvobody jednoduché, neboť si podle mého názoru nemůžeme vystačit pouze s diskursivní analýzou veřejných médií. Učebnicovým příkladem je právě heydrichiáda – budeme-li ji zkoumat pouze z oficiálních médií, dospějeme k názoru, že celá společnost jednomyslně atentát odsuzovala. Přitom ve stejné době umíraly na popravištích přinejmenším stovky lidí za „schvalování atentátu“. O tom sice média informovala, ale nikoliv v úplnosti, zveřejněn byl pouze zlomek jmen popravených.

Již o tři roky později jsou ovšem parašutisté v médiích oslavováni jako hrdinové, jejich čin je nazýván nikoliv atentátem, ale „národním soudem“. Nelze přitom vyloučit, že tyto texty psali titíž lidé, kteří v roce 1942 atentát jménem národa odsuzovali. A stejně tak nelze vyloučit, že stejní lidé zase po únoru 1948 odsuzovali atentát jako „nezodpovědný čin“, který stál mnoho obětí a zlikvidoval především komunistický odboj. Je přitom poměrně zajímavé, že komunisté, kteří léta atentát odsuzovali a informovali o něm zkreseně, jej dnes vychvalují a dostávají se tak obloukem znovu ke stanovisku, které k atentátu zaujali již za války.

Jak byste z pohledu historika vysvětlil dětem ve škole, kteří se o Heydrichovi budou učit, že i zabití může mít své opodstatnění? (Například v souvislosti s teroristickými útoky, kde je dětem předkládáno, že jde jednoznačně o špatnou věc.)

To je docela obtížná otázka a asi by na ni měli spíše odpovědět odborníci zabývající se pedagogikou a didaktikou dějepisu. Domnívám se, že by se to mohlo dětem vysvětlit tak, že některé historické osobnosti mají na svědomí velké zločiny a jejich odstranění v určitou dobu mohlo těmto zločinům zabránit. A jelikož se často jednalo o diktatury, bylo obtížné tyto osobnosti odstranit demokratickými mechanismy.

Kdyby se kupříkladu podařil atentát na Hitlera v mnichovské pivnici 8. listopadu 1939, nejspíše by druhá světová válka skončila daleko dříve a s největší pravděpodobností by nedošlo k hromadnému vyvražďování Židů. Právě strůjce tohoto útoku Georg Elser, který byl popraven nacisty na konci války, je dnes v Německu uctívanou osobností, přestože by mohl být také považován za „teroristu“. Bylo by zajímavé podívat se, jak současné německé učebnice Elserův čin vykládají. Určitě bych ale dětem zdůraznil, že odstraňování politických protivníků formou atentátu nemá (s výjimkou zavraždění Aloise Rašína) v české politice tradici, zatímco nacisté, a výslovně samotný Heydrich, tyto metody používali běžně. Heydrich stál kupříkladu za vraždou německého antifašisty Rudolfa Formise v lednu 1935 na Slapech. Státní ministr pro Čechy a Moravu Karl Hermann Frank zase ještě v prosinci 1944 žádal Hitlerova osobního adjutanta, zda by nemohl zařadit ostřelování sídla Edvarda Beneše a československé exilové vlády v Londýně raketami V-2 a tím i odstranění hlavních osobností zahraničního odboje.

Myslíte si, že je ve školách věnován tomuto tématu dostatek prostoru?

Na to by měl odpovědět nějaký učitel ze základní či střední školy. Já sám jsem se o atentátu již na základní škole učil, mimo jiné i díky kulatému výročí v roce 1992. Jaká je situace dnes, nedokážu posoudit, protože působím jako vědecký pracovník na FF UK. Téma atentátu by nemělo být opomíjeno již proto, že se jednalo o čin, který nemá v dějinách evropského protinacistického odboje obdoby.